

OBSAH

Str.

Téma číslaKurzy PŠL a jiskřivé vztahy *Miroslav Hanuš* 2**Inspirace**Konferencie a semináře v oblasti zážitkové pedagogiky v roku 2012 *Andrej Kirchmayer*5**Příklady táhnou**Tribo: tvořivost v každodennosti *Šimon Grimmich* 8Malá připomenutí, velkých událostí zážitkové pedagogiky 01 *Radek Hanuš* 19**Metodika**Projekt E-DUR a Zelený ostrov *Zdenka Štefanidesová*21**Můj pohled**Medzi veľkými a malými *Marie Stracenská* 23

Kurzy PŠL a jiskřivé vztahy

in [Téma čísla](#)

Právě probíhal softbalový zápas. Poslední směna. Stál na pálce. Přišla k němu a něco mu pošeptala. Nadhoz a rána jako z děla. Home Run! Čtyři doběhy! A výhra....

Stál na kraji desítky. Srdce mu tlouklo, nohy se chvěly. Nádech a výdech. Pootočil hlavu a pohled se protnul. Z očí do očí. Neznatelně se usmála. Podíval se pod sebe. Nádech a výdech.

Odráz. Letěl. Zpevněný jako šíp. Vnořil se pod hladinu. Pomalu s neuvěřitelnou radostí. Konečně nad hladinou. Nadechl se a podíval se na horu. Stála na okraji skály a mávala mu na pozdrav...

Dvacet kilometrů s těžkým batohem na zádech, kdesi v Dolomitech. Hrozná bouřka. Hrom mlátil do skal kolem nich. Hrůza a obrovský strach. Co tady vůbec dělají? Proudý chladné vody padaly na ně. Jekal zuby. Ze tmy se objevila postava. „Dáš si čaj? Jo, rád“. Přisedla si vedle toho kluka. Přimáčkla se k němu a jen tak povídala. Hrom a déšť nevnímali. Bylo mu krásně...

Seděl vyčerpaný na okraji zídky plynoucí řeky. Jeho oči bez lesku upřeně hleděly do vířících vln. Hlava plná tíživých myšlenek. Jako kdyby čekal, až se něco stane, až ho něco vykořelí z těch jeho všedních dní. Zvedl se vtr a načechral mu vlasy. A on ucítil jemné pohlázení. Takové, jaké dokáže jen dívka. Takové, které rozežheje jeho chladné srdce, které rozzáří jeho oči, které probudí spící pramínek jeho duše, které rozezvoní zvony jeho srdce. Byla tam! Spanilá a krásná jako Přelud. Sen, který si vysnil.

Jak magická je zimní noc s hvězdami nad hlavou. Plameny osvětlovali jejich unavené tváře. Lidská tlupa. Pospolitost. Síla skupiny. Dokáže překonat neuvěřitelné překážky. Stáli v kruhu. Jiskřičky ohně, jako bludičky světla poletovaly nad našimi hlavami. Stála přímo proti němu. Nemusel zvedat hlavu. Nemusel dělat nic. Zpívali a dívali se na sebe. Krásná zimní noc!

Divoká hudba. Rej masek a rolí Tančírny. Zlatá osmdesátá léta a teď pouští Šílený svět od Scorpions. Co si víc mohl přát. Protlačil se davem. Sedí na zemi a usmívá se. „Smím prosit?“.

Pomalu vstává. Přitisknul ji k sobě a začíná tancovat. Zavřel oči. Nechá se vést tím, co cítí.

Má upocené, malé, jemné ruce. Její srdce tlouče jako zvon. Oba pluli parketem. Žádné zaváhání. Cítil jeden, druhého. Ani jeden ani v nejmenším netušil, co vše se tím změní v jejich životech. Ona se nechala unášet s jemnou lehkostí i divokou vášní. Plně se oddávala jeho náruči, jeho rytmu, dechu i tlukotu srdce. Čas jako by se zastavil, parket patřil jen jim, ostatní najednou přestali existovat. Pomalu otevřela oči a probudila se z krásného snu. Ještě stále slyšela v dáli tóny hudby, ještě stále cítila jeho dotečky, cítila jeho vůni na svých zpocených šatech, jeho obraz měla stále před sebou... a jediné co se jí honilo v hlavě, že ho ještě někdy musí spatřit!

Co všechno mohou zažít účastníci našich projektů z pohledu lidských vztahů? Myslím, nic mimořádného. Děje se to, co se i v běžném životě děje normálně. Lidé dle svého

Autorovy nejpoblárnější příspěvky

Kurzy PŠL a jiskřivé vztahy
Članek - 6. Srpen, 2012

věku a životního období, z větší nebo menší intenzitou hledají odpovědi na otázky, které je tíží, zajímají. Hledají jiný pohled, na sebe, klíč ke svým problémům. Ptají se nesměle, sebe sama. Jaký jsem? Kam kráčím? Mám partnera, kterého jsem si vybral opravdu rád? Co můžu udělat proto, aby mi odpustila, atd., atd. Otázek máme každý v životě nepřeberné množství. Mladší se orientují v životě, hodnotách, mohou vše, ale co je to, co CHCI dělat? Starší možná rekapituluji. Hledají jiný úhel pohledu na svůj dosavadní života běh.

Tým kurzu stráví poměrně dost času diskuzi nad tématy kurzu. Témata, která mají oslovit účastníka, inspirovat ho, předat mu nějaké poznání. V něčem ho poposunout, nakopnout, rozhýbat. Však to známe. Nesmíme, ale zapomenout, že se svými tématy a cíly tu máme i přijíždějící účastníky. Když trochu prostudujeme odborné knihy,

(např. Říčan, P. (2010). Psychologie osobnosti, obor v pohybu. Praha: Grada Publishing,

Nakonečný, M. (1970). Základy sociální psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství) ,

kteří popisují jasně etapy lidského života, od mladistvého věku, kde růst hormonů několika násobně převyšuje naše dosažené průměrné IQ, až po věk důchodový a stařecký, kdy rekapitulujeme a předáváme zkušenosti, zjistíme, že každému lidskému období odpovídají jasné problémy, otázky, úlohy. Všichni tímto procházíme, ať se nám to líbí nebo ne. Každý určité období zvládneme po svém, individuálně. Je to nezadržitelný běh lidského života. Na to bychom neměli zapomínat. A protože dominantní část našich projektů je cílen na věkovou kategorii 18+, odpovídají tomu i jejich témata. Stačí si to vždy jen uvědomit.

Jak známo, naše projekty umožňují **během krátkého časového úseku, poměrně rychlé seznámení** se všemi zúčastněnými. Potřebujeme to i pro běh a další fungování kurzu. Účastníci většinou nikoho z týmu, ani z dalších přihlášených neznají. Mají tak šanci předstoupit před ostatní jako nepopsaný list, s čistým štítem. To se nám v životě mockrát nepovede. Možná, když se přestěhuji do jiného města. Ukončím školu a nastoupím do práce. Tady se to děje přirozeněji. Svoji minulost nechávají za sebou. Jedinečná možnost zkusit něco jinak a znovu. Nikdo se jim nebude smát. Nikdo je nezná. A mohou to zkusit dělat jinak. Navíc tu jsou krásní, mladí, geniální instruktoři, kteří kolem sebe šíří neformální atmosféru. Všichni si tykají. Nezaměstnaný s ředitelem firmy, okatá studentka i maminka tří dětí. Starý nebo mladý.

Co se to těm účastníkům na těch kurzech děje? Naše programy, jejich tempo, rytmus, intenzita, netušená překvapení v nich rozehrává všechny struny. Duševní i fyzické. Smějí se, potí, zatínají zuby, pláčou, spí, zpívají a křičí. Najednou tu máme celou škálu libých i nelibých emocí. Emoční křivka se nám z průměrné přímky šedivého života, pěkně rozkmitá. Nahoru a dolů. Tam a zpátky. Aktivita, které nás staví do mezních situací bičují naše těla i nervy. Zvládneme stres, strach, ale také obrovské uvolnění. Všemi póry těla vnímáme krásu lidského bytí. Sílu pospolitosti, mozaiku různosti. Tím, že jsou kurzy a programy spojeny s přírodou, dochází ke krátkému návratu k ní. Prší jim za krk, uvědomují si, že červencové polední slunce žhne. Noční obloha je plná hvězd. Velký vůz je vždy majestátně na noční obloze. Neznatelně tuší a začíná nesmělé uvědomování si svých kořenů. Dochází ke „zpomalení civilizačního“ spěchu. Srovnání kroku s tepem dne, zákonitostmi přírody, které vlastně již pořádně nevnímáme.

Během tak krátkého času účastníci dokážou **rychleji poznat jiné lidi**.

Mnohokrát hlouběji než v běžném životě. Uvědomme si sílu našich kurzů:

- ve vykonání činu (myšleno hlavně v sebe přesahujícím činu)
- prožitím hodnoty (opravdový zážitek, který člověka obohacuje či povznáší),
- v překonání utrpení (proměnění-li ho člověk ve své morální vítězství).

Pak se nelze divit, že roztančené emoční křivky účastníků občas zajiskří. Uvědomění si pestrosti života, síly přirozenosti, krásy opravdovosti vede ke vznikům blízkosti, sympatií, přátelství. Chceme se s někým podělit o to, co cítím, zažívám, vnímám, prožívám. Jako „cynický“ šéf instruktor všem elévům v týmu říkám pravidlo: **“Co se stane na kurzu, nikdy se nestalo”**. Týmu se výše popsané kolem roztančené emoční křivky týká dvojnásob. Obzvláště elévům. Na půl účastník, na půl instruktor. Těžká kombinace. Navíc spojené s velkou únavou. Na kurzu jsme vybočili ze svého životaběhu. Pozor! Do něho se vrátíme. Nechce se nám kolikrát, stýská se nám. Ale tak to je. Měli jsme možnost se občerstvit a nadechnout. A naši účastníci snad také.

Svého času mezi instruktory PŠL existoval „**Zlatý lipnický fond**“. Ústně předávaný a šířený mezi zasvěcenými. Byly to historky, jiskřivé události, které se staly na kurzech. Jak ten a ten šéf nychtal účastníky kurzu přes přísný zákaz na chatkách a koho z nich poslal z kurzu domů. Který instruktor si našel mezi účastnicí svoji budoucí partnerku. S kým se kdo rozešel. Inu historek a nejpodivnějších příběhů na desítky.

Konstatuji, že na kurzech se tyto jiskrné věci **děli, dějí a dít budou. Je na instruktorech, jak využijí tohoto faktu ve své dramaturgii, při práci se skupinovou dynamikou, plánovaných vyvrcholeních kurzu**. Může jim v mnohém pomoci, záleží, jen na tom, jak jej umí číst. Jak jsou schopni toto sledovat a pracovat s tímto přirozeným fenoménem.

Suchý závěr. Z kurzu Život je gotickéj pes 2003/2004, kde bylo 26 účastníků se dalo dohromady pět párů. Z těch následně pak úspěšně došlo ke třem svatbám. Aktuálně tyto tři páry, mají šest dětí. A pak máte kurzy, kde se účastníci, nesejdou po kurzu ani jednou! V čem to vězí? Na to se vůbec nedovolím odpovědět. Je to velmi individuální. Vše co jsem neuměle popsal, vychází z mých skromných osobních zážitků a zkušeností. Svoji ženu jsem potkal v týmu Bottega na kurzu v roce 1997. Svoje společníky znám díky kurzům PŠL. Na našich projektech se setkávají lidé všech generací. A dokud budou mít v těle srdíčko a cit, budeme zažívat na kurzech jiskřivé vztahy. Staří nebo mladí.

Konferencie a semináře v oblasti zážitkové pedagogiky v roce 2012

in **Inspirace**

Zážitková pedagogika, ako pedagogický smer, je pre nás – praktikujúcich inštruktorov, lektorov, učiteľov, vychovávateľov, elévov, prípadne teoretizujúcich akademikov z veľkej väčšiny samozrejmosťou. Ako vedecký obor sa však neustále konštituuje a utvára a nedá sa teda povedať, že by sa jednalo o ustálený obor s jasne stanovenými teoretickými a metodickými hranicami. Je treba vyvíjať cieľavedomé snahy na ceste k plnohodnotnému etablovaní tohto oboru.

Tieto snahy sa musia realizovať a koncentrovať v niekoľkých kľúčových oblastiach:

- čo najjednoduchšie vymedzenie oboru v oblasti metód, prostriedkov, teórií, pojmov...
- akreditácia zážitkovej pedagogiky ako samostatného vysokoškolského oboru
- nárast odborných publikácií (monografií, diplomových prác, článkov v domácich a zahraničných časopisoch a databázach)
- realizácia odborného výskumu
- zvyšovanie počtu odborníkov - VŠ absolventov, licencií v oblasti ZP
- zamedzenie devalvácie oboru v spoločnosti nastavením uznávaných štandardov (odlišovaním ZP programov a aktivít od aktivít, ktoré v skutočnosti nespĺňujú kritériá ZP)
- intenzívnejšia spolupráca so zahraničím, sledovanie trendov, prepájanie know how, spoločný rozvoj
- zavádzanie a dodržiavanie noriem a pravidiel (nielen v oblasti bezpečnosti)

Je dôležité poznamenať, že v porovnaní s obdobím na konci dvadsiateho storočia, dnes môžeme konštatovať značný posun. Obor Zážitkovej pedagogiky má dnes niekoľko príbuzných odborných časopisov (Gymnos Akademos, Gymnasion, Journal of outdoor activities) zážitková pedagogika sa dnes študuje na 16 vysokých školách, realizujú sa snahy o akreditáciu samostatného oboru, značne stúpol počet bakalárskych a diplomových prác, došlo k založeniu profesijných združení PSZV a Experiencia, atď.

Všetky vyššie uvedené aktivity smerujú v podstate k zvyšovaniu odbornosti, ktoré sa však netýkajú len akademickej oblasti, ale rovnako je dôležitá rovina praxe. A za najdôležitejšie považujem čoraz častejšie prepojenie oboch oblastí s cieľom pozitívneho vzájomného ovplyvňovania a spätnej väzby. Ide teda o zapojenie všetkých, ktorí majú záujem o rozvoj zážitkovej pedagogiky.

Jednou z najlepších príležitostí pre realizáciu vymenovaných oblastí sú odborné konferencie a semináre, ktoré sú prístupné pre všetkých záujemcov. Tohto roku sa ich uskutočnilo požehnané a niektoré sa ešte len chystajú. Rád by som vás v tomto článku s nimi stručne zoznámil.

40 AND FORWARD! 40TH ANNUAL INTERNATIONAL AEE CONFERENCE
Wisconsin, USA – 1. až 4. novembra 2012

Začnem rovno s tým naj. AEE – Association for experiential education, je najvýznamnejšou medzinárodnou spoločnosťou združujúcou organizácie a odborníkov z

O autorovi

Andrej Kirchmayer

Mgr. Andrej Kirchmayer (1979)
 Zamestnanec a interný doktorand na FTK UP v Olomouci, redaktor časopisu Gymnasion, absolvent oboru Rekreatologie, inštruktor a konzultant Štúdia zážitku

Outward Bound Slovensko, inštruktor Prázdninové školy Lipnice. Neziskovému i komerčnému zážitkovému vzdelávaniu sa venuje od roku 1997. Podieľal sa na rozvoji občianskych združení v oblasti zážitkovej pedagogiky Štúdio zážitku, Na pohodu a Prameny.

kirchmayer@outwardbound.sk

Autorovy najpopulárnejšie príspevky

Štukológia

Hry - 30. Leden, 2012

Tamagochi

Hry - 30. Leden, 2012

Netradičný orchester

Hry - 21. Březen, 2011

Dabing

Hry - 25. Leden, 2011

Ako sa dostať telu "na telo"?

Članek - 17. Březen, 2011

celého sveta. Je organizáciou, ktorá vydáva odborný časopis Journal of Experiential Education a zároveň je najmä v Amerike (ale i vo svete) považovaná za záruku kvality. Organizácie, ktoré vlastní licenciu udelenú AEE, sú považované za najlepšie v obore. Tohto roku sa uskutoční jubilejná štyridsiata konferencia AEE v americkom Madisone v štáte Wisconsin. AEE konferencia je tradične bohatá nielen na osobnosti, ktoré tam stretnete, ale i na sprievodný program.

Odkaz: <http://www.aee.org/conferences/intl>

6TH INTERNATIONAL MOUNTAIN AND OUTDOOR SPORTS CONFERENCE OUTDOOR ACTIVITIES – FROM ADVENTURE TO HEALTH Praha, Česká republika – 22. až 25. novembra 2012

Šiesty ročník medzinárodnej konferencie organizovanej každý druhý rok Katedrou sportů v přírodě – Oddelením turistiky a sportů v přírodě a výchovy v přírodě. Konkrétné teda Honzou Neumannem a jeho tímom. Konferencia má širší záber ako po minulé roky a tento roku pribudli nové témy.

1. Outdoor Activities and Health
2. Adventure Activities and Challenge Sports in Personal Development
3. Performance in Outdoor Sports
4. Environmental Aspects of Outdoor Activities
5. Management of Outdoor Activities

Konferencia má tradične veľmi príjemnú, skoro až rodinnú atmosféru s ešte príjemnejším spoločenským programom, popri ktorom majú účastníci dostatok času na výmenu skúseností i kultúrnych a iných zážitkov.

Odkaz: <http://www.imosc.org/>

6TH INTERNATIONAL ADVENTURE THERAPY CONFERENCE Hrubá Skála, Česká republika – 26. až 30. september

Konferencia je organizovaná medzinárodnou asociáciou pre Adventure therapy - Adventure Therapy International Committee (ATIC). Jedná sa o využitie zážitkovej pedagogiky a výchovy v prírode pri rôznych typoch terapeutických programov. Po prvý krát sa uskutoční v ČR a bude jej predchádzať niekoľkodňová pred-konferencia zameraná na predstavenie tohto prístupu, takže sa jedná o výnimočnú príležitosť vypočuť si predných svetových odborníkov v tejto oblasti priamo u nás. Navyše je konferencia organizovaná len raz za 3 roky.

Odkaz: <http://6iatc.eu/>

SEMINÁR ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA A PROŽITEK Olomouc, Česká republika – november 2012

Seminár, ktorý pripravuje Katedra Rekreatologie v spolupráci s Allanem Gintelem, bude zameraný na fenomén prožitku, výchovu prožitkem a výchovu k prožívání ako kľúčové prvky zážitkovej pedagogiky.

Viac informácií prinesieme na stránkach Gymnasionu čoskoro.

SEMINÁR GYMNASION 2012

Lipnice nad Sázavou, Česká republika – 9. až 10. november 2012

Odborný seminár organizovaný o.p.s. Gymnasion a Katedrou rekreatologie FTK UP v Olomouci sa dlhodobo zameriava na rozvoj zážitkovej pedagogiky. V súčasnosti sa

okrem rozvoja portálu Gymnasion zameriava pozornosť najmä na výuku zážitkovo pedagogických predmetov na vysokých školách v ČR a prepojenie akademickej pôdy s organizáciami v praxi. Seminár je otvorený pre akademických pracovníkov a zástupcov z radu organizácií v oblasti výchovy a vzdelávania prostredníctvom zážitkovej pedagogiky.

Zaujímavé konferencie a semináre realizované v roku 2012 a pravdepodobne i v budúcnosti

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA V4 – FÓRUM INOVATÍVNEHO UČENIA

Banská Bystrica, Slovensko – 26. až 27. apríla 2012

Druhá konferencia (prvá v roku 2010) v poradí realizovaná na Slovensku občianskym združením Experiencia, ktoré združuje slovenské organizácie v oblasti výchovy a vzdelávania prostredníctvom zážitkovej pedagogiky. Cieľom združenia je propagácia a rozvoj zážitkovo – skúsenostného učenia a jeho implementácia v oblasti formálneho i neformálneho vzdelávania. Tohto roku bola konferencia realizovaná s podtitulom „Podnikavosť ako kľúčová kompetencia pre život“. Na konferencii sa stretlo okolo 60 lektorov, pedagógov, zástupcov neziskového sektora i študentov, aby spoločne diskutovali a prostredníctvom zážitkových aktivít si vyskúšali možnosti na rozvoj a podporu podnikavosti.

Odkaz: <http://www.experiencia.sk/Konferencie>

NÁRODNÍ KONFERENCI PROJEKTU „UČENÍ PRO ŽIVOT“

Praha, Česká republika – 17.5. 2012

Konferencia občianskeho združenia Program pro mládež Cena vévody z Edinburghu bola zameraná na realizáciu a rozvoj projektu Učení pro život, ktoré je postavené na dnes už medzinárodnom programe Duke of Edinburgh award, ktorého autorom a zakladateľom bol Kurt Hahn, ktorý ho so svojim spolupracovníkom Jimom Hoganom, anglickým edukátorom, rozvíjal ešte pred založením Outward Bound. Učení pro život sa zameriava na rozvoj profesijnej úrovne pedagógov výchovných zariadení za účelom rozvoja kľúčových kompetencií detí s ústavnou alebo ochrannou výchovou. Konferencia bola taktiež zameraná na oblasť voľnočasových aktivít u detí s ústavnou alebo ochrannou výchovou.

Odkaz: www.edie.cz

KONFERENCE DOBRODRUŽSTVÍ

Praha, Česká republika – 18.5. 2012

Konferencia organizovaná Prázdninovou školou Lipnice s podtitulom „Chvála kroků do neznáma“ bola predovšetkým zameraná na riziko a jeho využitie pri rozvoji osobnosti a výchove moderného človeka, zaoberala sa fenoménom dobrodružstva a v neposlednej rade nástrojmi na zvládanie rizika a udržiavania bezpečnosti pri práci s dobrodružstvom v rámci zážitkovej pedagogiky.

Odkaz: <http://www.psl.cz/konferenceDOBRODRUZSTVI>

Konferencií a seminárov v oblasti vzdelávania, pedagogiky voľného času a podobne je samozrejme veľké množstvo, ale vyššie uvedené sa oblasti zážitkovej pedagogiky dotýkajú najviac. Verím, že v budúcnosti bude seminárov a konferencií na tému zážitkovej pedagogiky pribúdať a porastie aj ich kvalita.

Tribo: tvořivost v každodennosti

in Příklady táhnou

Tribo 2012

Tribo je kurs PŠL o tvořivosti v každodennosti, který už v různých formách probíhá čtyři roky (pod názvy TamKamTo, Triboluminiscence, Tribo). Stručný, souvislejší a pro vnějšího čtenáře přátelštější je text, který vyšel v Gymnasionu minulý rok pod názvem [Triboluminiscence: zážitkem k umění](#). Ten může dobře posloužit i jako případný úvod k textu letošnímu, přestože kurs se od loňska proměnil.

Text, který máte nyní před sebou (případně [PDF verze](#)), představuje ohlédnutí a zhodnocení zkušeností s těmito kursy bez příkras a s určitou nadsázkou. Je za námi mnoho prošlapaných slepých cest, které často i přes svou slepost vedou do nádherných míst.

Body A-C systematicky představují a problematizují určité klíčové kameny kursu, které jsou často právě i kameny úrazu. Body D-F se spíše snaží vystihnout určitou specifičnost Tribo přístupu a zachytit to krásné jádro, které nás stále inspiruje a nese. Konečně bod G představuje zamyšlení nad tím, proč vlastně děláme kursy. Netradiční formát, rozsah a osobní ráz snad poskytne hlubší vhled, než může nabídnout pojednání cílů, témat a konkrétních programů.

Fragmenty k Tribu 2012

A. Partnerský přístup

Dlouhodobě usilujeme o to, abychom byli s účastníky na jedné lodi.

1. To pro nás znamená zhruba trojí: nehrát si na moudré, účastnit se programů spolu s účastníky, mít k nim osobní vztah. Nechceme dělat výuku, ale spolupodílet se na experimentu. Nabídnout prostor, čas, dramaturgii a nechat se překvapit.
2. Letos jsme dosáhli maxima, přes které už lze těžko zajít. A ukázala se řada problémů.
 - Předně, že idea partnerského přístupu je pochybená. Nejsme a nebudeme partneři, dokud budeme my vědět, jaký je program a dramaturgie. Dokud my budeme mít cíle.
 - Dokud budeme my vědět, jaké jsou možnosti v okolí, prostředky, finance.
 - Konečně dokud to budeme my zkušení, co již někdy tvořili díla v krajině, díla ze dřeva, co vůbec někdy něco tvořili. Už jen těmito znalostmi máme přirozený respekt, na čemž konečně není nic špatného, ale projevuje se to negativně v případě společné tvorby (viz bod B).
 - I kdybychom předchozí tři body ošetřili, nemůžeme úplně ovlivnit to, že si nás účastník nepostaví do role autority. Je to konečně on, kdo za své peníze očekává něco.
3. Ale vyjevily se i mnohem praktičtější problémy.
 - Hojnou účastí na programech je tým sice uspokojen, ale v tu chvíli dělá za dva: je dlouhodobě účastníkem i instruktorem, což je minimálně co do energie a času velmi náročné.
 - Dochází k tomu, že instruktor nemá čas na tým. I po velmi krátké schůzce se zdekuje do stanu a nemá sílu pečovat o vztahy a pohodu v týmu, kterou považujeme za první

O autorovi

Šimon Grimmich

Student filosofie, religionistiky a evangelické teologie na UK v Praze. V Prázdninové škole Lipnici se pár let podílí na umělecky směřovaných kurzech: TamKamTo, Triboluminiscence a Tribo.

Autorovy nejpopulárnější příspěvky

Rituál: co dělá člověka člověkem?
Článek - 28. Říjen, 2011

Výsadní vztah zážitkové pedagogiky a ducha
Článek - 22. Leden, 2014

Tisíc barev černého sezamu / uvidět svět
Článek - 24. Leden, 2014

Zážitková pedagogika jako umění
Článek - 15. Srpen, 2011

a poslední pilíř alespoň našeho kurzu.

- Konečně dochází i k tomu, že se instruktor nechá účastnickou rolí pohlit, dosáhne velkého uvolnění tlaku a protože nemá dost respektu k týmu, začne nabourávat program: vtipy, hloupými dotazy, neschopností atd. V podstatě nevědomky a může při tom být i roztomilý, ale pro uváděče programu je v tu chvíli na zabití.
 - Otázkou je, jak uvádět programy. Už jste někdy zkusili uvádět program pro vlastní přátele? To chce hodně odvahy. Najednou nejde přijít nadmout hrudník, uměle motivovat a rázně říct: „Tak, teď, běž, tam, dělej, běž ti čas.“ Ale varianta: „Já teď jenom... kdybyste jako chtěli... něco jsme připravili... chceme vám nabídnout...“
 - Ruku v ruce s partnerstvím narůstá dobrovolnost. Pro tým z toho může plynout rozladění, kdy na jedné straně dobrovolnost nabízí, ale vnitřně stojí proti ní. Kurs, který je o tvorbě, v krajině, krásný, příjemný a ještě partnerský má mohutný sklon k povalování, povíávání. A ono to asi nejde jinak, protože je to určitý dlouhodobý (proč vlastně?) rys Tribu. Uklidnil jsem se, když jsem zjistil, že i Artefakt důvěrně zná toto naladění. Vede to k veselým situacím, když šéf den před koncem kurzu, zíraje na uválenost, uvádí svůj program: „Sleduji tady velkou únavu a nehybnost... Pojďme si o tom popovídat... Jsou tu možnosti. Skončíme kurs teď nebo se půjdeme na hodinku vyspat nebo si můžete udělat svůj program. A nebo tu pro vás máme připravený program, ale chceme pozornou účast. Co vy na to?“ Pak je šum, kroužení do země, někdo chce spát, jiný neví a někdo již po několikáté dojíká kaši. A přichází hřebíček, když zkušená prvoelévka zvolá: „Taky tu máme Bang!“ Skupině se rozzáří oči a vášnivě se ptá: „Co tu ještě máte za hry.“ Výborně, až sem jsme to dotáhli. Nakonec se nám podařilo karetní motivaci sublimovat do programu a pročištění vzduchu hodně pomohlo. Pak je třeba se nebrat moc vážně, když po deseti dnech kursu jsou nejvíc v kursu karetní hry.
 - Úplné finále je, že se instruktor na několik hodin nebo i dní ztratí mezi účastníky, nemá páru o programu, nemá páru o ničem (k tomu, díky Bohu, nedošlo).
4. *Plyne z toho, že je třeba:*
- Při přípravných schůzkách jasně vymezit náš vztah a způsob práce s účastníky. Spíše než o roli partnera jde o roli průvodce, který ví, kam chce dojít a tlumočí smysl této cesty, a tak motivuje účastníky.
 - Jasně si předem stanovit hranice: budeme se účastnit programů? Kterých a proč? Budeme v blízkém vztahu s účastníky? Jak se to celé má k cílům kursu?
 - Rovněž je nutné položit si otázku, co jsou naše priority: zajímají nás účastníci, nebo nás více zajímá tým? Alespoň na Tribu se ručička významně přiklonila k týmu. Konečně se klade vůbec otázka, proč ten kurs (ty kursy) děláme (viz bod G).

B. Společná tvorba

Jde o poslední tři dny kursu. Společná tvorba je v první řadě iluze a kámen úrazu.

1. První je otázka, co chceme:

- Chceme, aby vzniklo něco velkého. Něco, co člověk sám nedokáže. Ukázat potenciál skupiny: když se dáme dohromady, zvládneme mnoho. Na konci je úžas, fascinace a oněmění nad hotovým dílem: jak jsme tohle zvládli?
- Zároveň však chceme, aby tato tvorba byla nejen naše, ale moje. Aby touha po díle a výsledný výtvor vycházely ze mě, a abych na jejich tvorbě maximálně podílel. Aby každý mohl říct: je to moje a být na to pokorně pyšný.

2. Tyto dva požadavky je těžké skloubit, protože:

- Je těžké najít takové dílo, aby se na něm mohli podílet skutečně všichni (20 lidí, možnou výjimkou je snad Artefakt, ale tam je zase dán plán), v lepším případě vzniknou díla tří po menších skupinách (Tribo 2011). V jiném případě vznikne širší celek, který v sobě zahrne děl třeba „deset“ (Tribo 2012), v takovém případě se už ale štěpí energie, vznikají drobnosti, ale může chybět šťáva a úžas nad čímsi obrovským a společným. Často tomu chybí i dojem celku: díla nemusejí k sobě vzájemně pasovat.
- Je těžké naladit to tak, aby to naše bylo moje. Většinou to jsou silné nápady jednotlivců, které se realizují a ke kterým se ostatní připojí, ať už jsou bytostně pohnuti, nebo prostě nemají do čeho jiného píchnout. Pokud má být dílo moje, vznikne sada individuálních děl (Tribo 2010), které nemusí vytvořit sourodý celek a jejichž úroveň je často velmi pochybná.
- Je těžké, aby všichni měli co dělat. V případě dřeva stojí na začátku hrubé opracovávání, a tak pracují především ti s pilou.
- Je těžké, aby individualisté měli chuť vůbec něco s druhými dělat.

3. Další proměnná, která vstupuje do procesu, je tým.

- V tuto chvíli již zcela na „jedné lodi“, veden facilitátorem zvoleným z účastníků. Je to stále on, kdo má zkušenosti z minulých let, ví, co dokáže společná tvorba. Je to on, kdo ví, nebo aspoň tuší, jak řešit věci technicky.
- A je to konečně on, kdo má jakousi tušivou vizi, že vernisáž by měla stát za to a že by měla hlavně být, a tak zavčas „odstřeluje“ nevhodné, nerealizovatelné projekty: nedovolí vyražené zuby, nebo možnost vlastního překvapení.
- Je to konečně tým, který se na místo činu bude vracet, bude ho fotit, bude o něm ještě stokrát mluvit, vysvětlovat, absolvovat rozhovory do novin, s místními, s přáteli... A který se tak ke zprasnému dílu bude vracet stále znovu. A co potom? Čekat, až čas udělá svou práci, nebo napsat smutný neupřímný e-mail: škoda, vandalové... nezbylo nic... je nám to moc líto...? Lepší je samozřejmě dilematu včas předejít, ale je to pak společná tvorba? Pak se může klást otázka, jak direktivitu zabalit do huňaté teplé omáčky, slušně vysvětlit, že něco nestojí za nic. To už je ale pozdě. Je třeba nastavit proces tak, aby podivností vznikalo minimum. To vede k otázce, zda při tvorbě a realizaci kursu dáme přednost účastníkovi a procesu nebo výsledku. Jinak řečeno, přijmout „zprasné, ale autentické“ nebo „nádherné, ale dokopané zvenčí“? Složitost znovu zvyšuje to, že instruktor je v této chvíli již účastníkem. Možná je tu třetí cesta, kdy to autentické nemůže být zprasné.

4. Plyne z toho, že:

- Je třeba se jasně rozhodnout mezi tvorbou individuální a společnou.
- V obou případech doplnit dny tvorby o reflexi.
- Proto, aby tvorba měla hloubku. Ptát se, proč zrovna tohle téma, nápad, dílo? Proč tohle zpracování? Vysvětlit, že čas věnovaný toulavé a ubíjející diskusi je nesmírně

Články Vydání Autoři

podstatný pro výsledné dílo, ale především i pro nás jako lidi. Konečně se mi vybavuje citát: „Proč vlastně dílo tvořit, když je tak krásné o něm snít?“

- Proto, abychom se naučili nad tvorbou přemýšlet, být si uměleckými kritiky. To určitě neznamena prvoplánově hodnotit. Na druhou stranu, pokud dílo vnitřně hodnotím jako nevhodné (necitlivé, nedotažené, atd.), nebudou otázky po procesu autentické a dotazovaný vycítí, že za otázkami stojí naše touha „změnit své dílo, aby mě nedráždilo“. V takovém případě je dobré vyjít s pravdou ven, citlivým způsobem. Otázky po procesu mohou být následující. Není tento nápad, dílo moc prvoplánové? Je to opravdu to, co jsi chtěl vytvořit? Nemůžeš jít ještě dál? Nezbyvá tam ještě další potenciál k rozvoji? Jak dílo vnímají ostatní? Rozumí mu? Stojím si za svým dílem? Nebo jsem jen neměl dost chuti, času...
- Kritériem díla se za posledních pár let ukazuje to, zda mě dílo vyjadřuje, zda je vyjádřením mého vztahu nebo rozumění místu, krajině. Tím se dílo stává momentem reflexe, kterou je dobré přímo zvědomit.
- Velmi podstatným je rovněž proces samotné tvorby, který je dobré zvědomit. Nejde jen o to nějak „vyprdnout“ dílo, ale také o to, jak k němu dospíváme? Ty prapodivné sinusoidy nadšení, lhostejnosti, zoufalství, ztrát soustředění a neschopnosti věc dotáhnout. Proč od díla odbíhám pomáhat druhým: je to soucit nebo útěk? Uklízím po ostatních, protože jim chci ulehčit nebo protože mi vadí bordel nebo si jen nevím rady? Zatímco si účastníci „v klidu“ malují obrázek, uvnitř to vře až k prasknutí. Proces tvorby není ničím jiným než mikrokosmem mého života, i drobnou reflexí se mohu o sobě mnohé dozvědět. Někde jsem četl, že dodělat úkol/práci je 1/7, zbylých 6/7 je neztratit soustředění, neztratit sebe. Obvykle to máme nastavené obráceně.
- A zase docházíme k určitému křížení, důležitý je proces a možná jeho reflexe. Tam nezáleží na tom, jestli je výsledkem zbastlenost na úrovni mateřské školky. Na druhé straně jdeme s dílem ven, chceme oslovovat, chceme nechat stopu a nebýt z ní smutní. Chceme vrcholné dílo. Jak to spojit? A není to otázka na pozadí každého života? Jak žít, tak aby člověk mezi naplňováním úkolů taky žil? Jestli tohle není umění života...
- Pokud má být tvorba společná, trvat na tom, že méně je více, a tak soustředit energii skupiny do jednoho/tří bodů. Jasně motivovat a vysvětlit, k čemu společná tvorba může vést. Jaké to je, když 40 rukou dělá totéž? A během toho dobře pečovat o ty zmatené, co neví, jak se zapojit.
- Aby dílo bylo naše a ne kreativního jednotlivce, je klíčová společná diskuse a rozhodnutí o podobě díla. Pokud má každý příležitost být vyslechnut a ovlivnit skupinu, ustupuje původ díla do pozadí. Podtrhuji, že možnost stačí, nemusí být nutně využita. A role týmu? Když se tvorba nechá jen na účastnících, vznikají umrňenosti. Když dá tým jasné zadání, už to není společné, nevychází to z nich... Jedinou cestou je asi opravdu reflexe, mluvit a mluvit od srdce a z plných plic. Nebo rezignovat na výsledek, být otevřený tomu, co přijde...
- Při individuální tvorbě je třeba být hodně přísný, ptát se proč a jak a občas si nebrat servítky, má-li vzniknout určitý slušný celek. Odstřelovat všechny výmluvy... neumím, nikdy jsem nedělal, nemám nadání, cit...
- Být důslední, když vernisáž pro veřejnost, tak ji všechnu pozvat, nejen ty, se kterými jsme byli v přímém kontaktu. Ono to pak plodí drby, proč my to nevíme? A odpovědi, no víte, my jsme vlastně nestíhali, nevěděli a ble a ble...
- Nezbyvá než popřát všem experimentátorům s tvorbou na kursech, ať si zuby na společné tvorbě vyrážejí jen zvolna. Stojí to za to!
- A hlavně je třeba lidem věřit, oni zvládnou mnohem více, než si často příliš kritický instruktor myslí. A je skvělé být přehnaně kritický, a pak mlčky padnout na zadek

před velkolepostí. A nebát se slz.

5. Exkurs: Konečně co a jak se vytváří?

- Zajímavou tendencí je, že účastníci výtvarných kursů PŠL tíhnou ke „klasickému“ zpracování a „klasickým“ tématům, která se s místem/krajinou spíše hladí, jsou s ní v naslouchajícím citlivém dialogu. V první fázi tvorby často zazní: „Vždyť tu není třeba nic tvořit, je to dokonalé.“

- Na Tribu 2010 to zmínil Martin Ryšavý, že je tu tendence spíše splývat než ve svobodě vystupovat, stavět se proti. To nemusí znamenat postavit panelák na louce, ale přidat důraz na mou stranu jako partnera dialogu, jako tvůrce... Holá skutečnost je taková, jaká je. Já jako tvůrce jí nějak rozumím...

- Minulé léto jsem se byl podívat na to, jak studenti AVU oživují kapli v [Liběchově](#). Prapodivný rozměr této akce spočíval v tom, že se jedná o kapli, kterou před pár lety oživil Live! Rozdíl v přístupu byl zcela evidentní. Jemné, decentní a klasické záležitosti za Live! Nápis a barevné dotvoření zdí. Dřevěné srdce zvonu visící na místě oltáře. Za AVU přítomnost těžké techniky, jeřáby, sbíječky... Výsledná díla: 20 nových satelitů na věži kostela, komiksové karikatury na zdech, podivuhodná vana v podzemí. Intence: šokovat, upozornit na sebe, být originální, mít obrovskou myšlenku. Můj dojem? Prznění a neúcta ke staré kapli, prznění a neúcta k tvorbě kursu Live! Proč oživovat již jednou oživené?

Možná je to konečně rozpor v umění samotném, možná tomu modernímu nezasvěcenec dost dobře nerozumí, a tak utíká ke klasickým námětům a prostředkům. Možná je prostě část moderního umění nějak vedle, možná chce být vedle. Pravda je někde uprostřed.

- Tvorba na PŠL kurzech nápadně tíhne k východnímu umění, nechat mluvit věci (ne sebe), rozumět splýváním, reagovat citlivě a minimalisticky, v tom nechat prostor pro něco posvátného, jiného, přirozeného. To se ukazuje nejen na dílech na vernisáži, ale v poezii, kterou účastníci píšou. Nebo se prostě na místo a krajinu jinak reagovat nedá?

Podivuhodně často se objevují témata posvátnosti nebo zbožnosti jaksi ořezané o výslovně křesťanský rozměr, ale přesto v určité blízkosti. Křesťanství se ukazuje jako jakási nezahojená jizva, která provokuje a nenechává lhostejným: je čímsi nepřesným, ale zároveň nemáme nic místo toho. Tak krajina zve ke kapličkám, zastavením, křížům... Hledáme posvátnost, hledáme náboženství, které nebude příliš klasickým křesťanstvím, ale zatím nevíme, čím bude... Bude to trvat, ale je to téma, které číší ze vzduchu.

- Jakýmsi manifestem Tribu tvorby se letos stala knížka Ondřeje Šišky, *Malé věci v krajině* (má i web www.malevecivkrajine.cz). Inspirace a nápady, co v krajině tvořit. Na jedné straně pro nás byla knížka inspirující, na druhé straně vyjadřovala „nevědomí“ Tribu, jako když někdo jasně napíše to, co tušivě dávno víte, děláte a jste mu za to vděční.

C. Rozpad kurzu na dvě části

Tribu se rozpadá na dva kusy, už dlouho a mě to rozčiluje. Dělá to nepořádek v dramaturgii a dělá to nepořádek v hlavách účastníků.

1. První část je orientována na sebe: zkoumání a vyjádření sebe sama skrze tvorbu, skrze techniky zaměřené na rozvoj vnímavosti, všímavosti. Jde o to dostat se k sobě, tam, kde jsem doma, kde jsem já opravdu Já, tam, kde se poznávám jako svobodný, jako tvořivé jádro, které má své vlastní způsoby, jak být, rozvíjet se a tento způsob v sobě má hluboce vtisknut – jako svou cestu srdce, své povolání... V podstatě jsme rostliny, ze semena broskve vyroste prostě broskvoň a je to tak dobře. Když budete chtít

Články Vydání Autoři

hrušku, budete smutní. Na nás je jen to tomu růstu naslouchat a moc mu nepřekážet. A nejzajímavější na tom je, že „to, co je v nás nejosobnější je zároveň nejvíce univerzální“, jak napsal Teillard de Chardin. Tam někde ve své neopakovatelné jedinečnosti si vzájemně hluboce rozumíme, jediné tam a nikde jinde. Právě tam se i milujeme, sebe sama, svět, druhé... Křehké okamžiky.

2. Druhá část je naopak vykročením z jeskyně směrem k druhým, směrem ke krajině a směrem k těm, kteří stojí zcela vně kursu. Najednou se chce tvorba, ale společná: jak být sám sebou a s druhými. Najednou už není tak akcentován proces a já, ale výsledné dílo: jestli to bude krásné takhle u té cesty. Najednou je tu jedna velká dílna, zatímco první část o dílnách neměla být vůbec. Najednou už nejde o tvořivost v každodennosti, ale o jakýsi zvláštní způsob tvorby s druhými, ke kterému se zpravidla člověk dostane jen na Tribu: i když samozřejmě možné přesahy tu jsou. Něco o odpovědnosti k místu, o komunitě, o vztazích... Tam někde mířila Pěta, když řekla, že v Rychlebách žije mnohem sociálněji než na Kladně: to bylo krátce po ranním rozhovoru do novin a bílém víně nalačno u pana Dopity.

3. Čím více se o tom mluví, tím možná větší smysl to dává. A nebo je tam společná tvorba jen proto, že v týmu jsou hlasy, které rádi společnou tvorbu, hlasy, které by si rádi vytesali kapličku, hlasy, které mají rádi pohlednice, hlasy, které v Rychlebách žijí a chtějí pro ně něco udělat?

4. Dělá to konečně nepořádek v tom, jak kurs prezentujeme ven a jak ho propagujeme:

- Ano, je to takový kurs o krajině, o poznávání místa, o umělecké reakci na místo, o společném díle, které zůstává v krajině, o dialogu s místními, o pohlednicích. Je to takový enviromentálně-estetický kurs: poznáváme místo, dotváříme ho, aby vyniklo, aby zaujalo kolemjdoucí, aby motivovalo představivost a odpovědnost k místu. Myslím, že v tomto jsme hodně dobří! Kéž by se někdo takto a mnohem razantněji chopil Jižního města nebo Líšně...
- Ne o tom náš kurs není, alespoň pro mě. Je o tvořivosti v každodennosti, o tom, jak si čistím zuby, jak snídám, jak vnímám a rozumím sobě samotnému: je to kurs o těch 6/7, o tom co se píše v oddíle 3, a. Klíčové programy: hodina hraní si s moukou, pomalé jezení jablka, všímavé putování po krajině... Všednosti naplněné smyslem a prožívané naplno. Někdo, Jane, přirovnával jezení jablka k sexu...
- Jenže výsledkem jsou díla v Rychlebách, pohlednice s díly, fotky s díly: vždyť jsou skvělá. Vedle toho je tu jakési vanutí v nás, v účastnících, v nadšených prvoelévech (6 zájemců z 13 účastníků). Zvláštní melodie kývajících se trav... A o tom jádru kursu se tak špatně mluví, o tom, jak ta jiskra, to jádro každého z nás má ty své cesty, možnosti a melodie... o které se tak křehce a tiše pečujeme... Jasně, až se mě někdo zeptá, o čem bylo Tribu a já budu jen trochu unavený a nespávám, řeknu, že je to takový enviromentálně-estetický kurs, abych řekl pravdu, bude třeba mě opít. Jak vyjádřit slovy to, co právě spočívá v tom, že všechna slova překračuje? To, co všechna slova jen zakrývají?

5. Co dál:

- Obligátní odpověď, zaklínadlo: reflexe. Ty dvě části, mají-li být, může jediné spojit reflexe.
- Když oni ti účastníci jsou tak nereflexivní, tak nesdílní. Účastníci Tribu rádi hodiny malují mlhu jakožto svůj pocit, ale dostat z nich slovo. A nebo prostě máme jen málo víry v to, že malovat mlhu stačí? Měli bychom si zamést před vlastním prahem.
- A když nám ty reflexe zase až tak nejdou, pořád jasně nevíme, z jaké strany to chytit, proces, dílo, téma...?
- Když ono by to chtělo možná nějaké širší esteticko-teoretické zázemí.
- Když ono by to chtělo nejen tvořit, ale tvorbu umět vnímat, rozumět jí, umět ji prožít.

Zastavit se o promluvit si o básni, kterou jsme právě četli, obraze, který jsme viděli, krajině, na kterou koukáme vždycky při snídani.

D. Prostředky Triba

Teď se dostáváme k tomu nejdůležitějšímu. Totiž tomu, čím je náš kurs jedinečný. Často v týmu vášnivě diskutujeme o naší jedinečnosti a výlučnosti. To probíhá tak, že popíjíme čaj, oči nám jiskří a šéf se marně snaží odnést z toho jasné věty, v čem že to spočívá. Nicméně však Zbyňa říká, že klasickým kurzům odzvonilo a že Triba je budoucnost. Mimochodem, je náš největší fanda. Když to říkal u ohně v době intenzivních příprav den před začátkem kurzu, měl jsem chuť ho zabít. On ale ví, o čem mluví, je přece instruktor.

1. Jde nám o jednoduchost, o jednoduchost bydlení, o jednoduchost programů a jejich prostředků. Nevytvářet příliš umělé výzvy, situace a hry. Vystačit si s málem. Jít rovnou k jádru, bez kudrlinek. Ořezat, co jde, protože to umožňuje návrat k sobě. Jedno s hesel Artefaktu prý bylo: „Rýže a rozhledna stačí.“ Možná, že by stačila jen rýže. Jaké veliké málo stačí? Jednoduchost je také levná a otevřená změně.

2. Chceme co nejvíce reagovat na dění na kursu, v tom jsou výhodné jednoduché programy. Těžko se z dramaturgie vyřazuje program, který stál půl roku příprav a podílí se na něm dvacet lidí. Svět je tak rozmanitý a nabízí tolik pompézních a imbecilních způsobů vyžití, není tedy totální vodvaz zažít jednoduchost? Mýt se v potoce, nosit stále totéž oblečení a usmívat se? Máme se snažit konkurovat světu a nabízet Hollywoodskou dramaturgii, exploze, tanky a vypjaté scény, nad kterými bude divák žasnout, plakat nebo řvát? Co takhle nabídnout ticho, trochu zdravé špíny a nic? Zdá se mi, že účastníci (Život je gotickéj pes je výjimka potvrzující pravidlo) nejezdí na kurs, aby se předvedli, ukázali se v plné síle fyzické, psychické, duchovní... Zdá se mi, že přijíždějí za určitým vyprázdněním od každodenních vjemů, myšlenek, hluků, světel, osob vztahů. A chtějí načerpat novou sílu, na čas (a být někde jedenáct dní v kuse je v dnešní době poměrně dlouhá doba) se uchýlit do ústranní, kde chtějí také odpočívat a mít čas jen pro sebe. Konečně u kurzů, které se odehrávají na zelené louce často nelze jinak než reagovat na dění, protože neumíme poroučet větru, dešti... V tom jsme skutečně na jedné lodi s účastníky. Mám ohromnou vizi, chtěl bych jednoduchý kurs, takový zenový. Kde by bylo ticho, světlo, čistota, klid a zcela banální náplň: chození pro vodu, vaření, jezení, povídání si, toulání se po krajině.

3. Konečně dramaturgických cílů dosahujeme jinými prostředky. Obecně nám jde o dovedení člověka do oblasti rozvoje, do oblasti nového, která vyžaduje novou zatím nenaučenou reakci, nebo do oblasti, kde zkusí jinak to, co zná, nebo do oblasti, kde překročí určitou hranici, která dosud zůstávala nepokořena. Toho se zpravidla dosahuje fyzickou zátěží nebo hrou. Nám jde především o prostředky, které směřují k tvořivému vnímání skutečnosti, vzdálení se od slov k přítomnému okamžiku, rozvoji všímavosti, bytí v přítomnosti, které má potenciál proměňovat skrze návrat k sobě. Takovým prostředkem může být umění, meditace, putování, rozvoj vnímání tělesnosti. Konečně cokoli dělané se záměrem, s všímavostí. Co se děje, když sedím v krajině a přečtu si dobrou báseň? Co se změní? Co se děje, když tiše a poslepu vychutnávám jablko? A co se děje, když si tělo sypu moukou? Příliš intimní. Příště přidáme ticho, budeme se domlouvat jednoduchými gesty. A závod v pomalosti, abychom účastníky trochu zrušili. Prý trvá hodně dlouho než stihnou obejít dům.

4. Nechceme, aby kurs byl sérií výtvarných děl. A on k tomu lehce tíhne, stále ještě neumíme najít dost jiných prostředků (za podněty budeme vděční). Pokud se na kursu dílny objeví, je třeba opět uvedením a případnou reflexí směřovat k tomu, že nejde

Články Vydání Autoři

pouze o dílny nebo dílo, ale o vnitřní proces.

5. Jsme ve fázi hledání nových cest, máme dva osvědčené programy, jablko a mouku. Moc a síla spočívá v chudobě. Přidáme ticho a pomalost. Přidáme meditaci. Ale stále hledáme. Otázkou pro nás zůstává, jak dosahovat hloubky? A co to vlastně je ta hloubka? Tady se zatím stále ještě trochu uchylujeme ke klasickým hrám. Spojit reflexi s během atd. Ty programy fungují, účastníci jsou nadšení, ale my jsme trochu zklamaní, tohle nejsou programy, které chceme dělat, vymýšlet (a že jsme vymysleli skvělou hru). Ale možná jsme ve vleku fikce, máme před sebou obraz klasických kursů, kdy po náročném hře propadá skupina davové psychóze a euforii... Účastníci Triba jsou tiší, hodně se toho děje někde uvnitř, při reflexích moc nemluví, slova jim moc nejdu... A kdo ví, co se děje, když si někdo jen tak na houpačce maluje... Nekonečné hlubiny duše. Moc nevíme, tápeme. Co je to ta hloubka, jak se pozná a jak se jí dá dosáhnout? Není hloubka předsudek? Vlastně nevíme, co čekat. A co se týče nových cest, jednou z možných odpovědí je Quo Vadis: začlenit střípky programu do rámce mýtu. Používat a prožívat staré příběhy, které pracují někde v nevědomí... Já myslím, že stále hledáme výchovu pro dnešní dobu. Všichni. Vlastně se možná spíše blížíme seminářům, workshopům...

6. Chceme objevovat přirozenou zkušenost. Kupodivu je třeba ujít dlouhou cestu, než si začneme všimnout třeba i jen vlastního těla. Kdy tělo přestane být nástrojem, který nosí hlavu. Pokusit se navrátit často naučené myšlení zpět ke zkušenosti. A pokusit se založit myšlení z této zkušenosti samé. Zkusit vyjádřit, jaké to je jíst rozinku. Tam se zakládá i umění, v zachycení jedinečné konkrétnosti. Hledáme život v žité konkrétnosti, kde se nerozlišuje mezi vařením čaje a vnímáním uměleckého díla.

7. Je to zvláštní moment, kdy člověk prostě je. Jenom je. Tělo je uvolněné, pozornost rozšířená a otevřená čemukoli. V prostoru bez nutkavého myšlení a chtění se najednou zjevuje nečekaný smysl. Silná zkušenost smyslu, který prostě je. Smysl tu není záměrem nebo výsledkem něčeho. Je to moment, kdy přichází inspirace. Moment, který zve ke hře, k tvorbě, k nečekanému. Otevírá se prostor dětství. Tvorba jako určitá potřeba, kterou nelze uspokojit. Tvorba vybízí další tvorbu. Dílo, gesto nebo hra, která odtud vychází, probouzejí touhu tvořit, odpovídat, účastnit se. Vzniká jakési magnetické pole kontaktní improvizace. Rozvíjím gesto krajiny, druhí rozvíjejí mé gesto, reagují rozvíjením jejich odpovědi. A co je člověk? Jeden verš korejského básníka Ko Una: „Krabe, krabe, proč jsi tak složitý?“ V jádru jsme nesmírně jednoduší, v jádru už jsme doma. Není třeba někam chodit, něčeho dosahovat. Jen se k tomu jádru provalit.

8. Místem této zkušenosti je na Tribu právě mouka. Zavřené oči po několika minutách odstaví obvyklé zábrany a cenzuru, kterou působí přítomnost druhých. Zavřené oči probouzejí jiné smysly: sluch a především chuť a hmat. Rozmanité pocity chladu, jak se mouka sype po těle. Začínají se rozplývat hranice těla: země tělo mouka. Vytrácí se onen úzký pocit „já“. Zpočátku třeba moc nevím, co s tou moukou, tak lhostejně hmatám, sypu... po chvíli uvolnění se však začne rozvíjet hra, kde už není místo pro lhostejnost, jde to jaksi samo, samo ze sebe. Jako když hladíte proud, splýváte sami se sebou. Mizí čas. Pro vnějšího pozorovatele je to mocná podívaná, která se nedá moc dlouho vydržet, je v tom cosi tak intimního, tak původního, tak pravdivého. Vytrhává to, zve k odpovědi.

9. A nebo se to ukazuje v tanci, když se oddělím od druhých, jejich pohled mě přestane tísnit, jejich pohyby příliš ovládat a inspirovat, vzniká nový pohyb. Pohyb, který se dere ze mě, je to můj pohyb, pohyb, o který si mé tělo právě teď říká. Ono si o něj neříká, ono ho uskutečňuje. Je to znovu určitý proud, melodie. Stačí kousek naučeného pohybu, silnější myšlenka a jsem z toho venku, jeden chybný úhoz a melodie je přerušena. V té melodii dobře poznám, kdy jsem to opravdu já a kdy je to někdo jiný. Když získám určitou zkušenost, začnu více cítit své tělo, vnímat sebe mohu se pokusit o dialog s druhým, který se nebude dívat v prázdných formách, v naučených klišé a který

Články Vydání Autoři

bude pro vnějšího pozorovatele dechberoucí. Jako když jdete na dobré taneční představení, tělo v sedačce najednou kypí, vlní se, vystřeluje a pak nadšeně povlává ulicemi. Přetéká smyslem, touhou tvořit, hrát si...

10. Není to jen okamžik vytržení, který zahučí ve tmě. Je to okamžik, kdy dobře vím, co je pro mě dobré a co potřebuji. Okamžik zakládání vlastních hodnot. Počátek pučení vlastních listů, vyhánění větví, rozrůstání kmene... Je to zkušenost, kterou si tělo pamatuje a ke které se může vrátit. Máš to v sobě. Ty to znáš. A je to především zkušenost odkládání všeho nepotřebného, přebytečného. Víím, co nepotřebuji, co jsou zbytečná závaží, která mi život jen zesložitují: ať už to jsou věci, lidé, přístupy, postoje, porozumění... Je to konečně místo, kde se dá zakládat tvořivé původní myšlení. Přestat o sobě přemýšlet v naučených strukturách, ale založit je na vlastních nohách.

E. Skutečnost

Chceme co nejméně neskutečnosti, fikce, umělých prostředí, hraných situací, protože prostě nechceme být herci, chceme být sami sebou. A chceme, aby les byl lesem, hora horou a člověk člověkem.

1. Kurs je přímo v krajině, na zelené louce s minimálními prostředky, studenou vodou, ohněm, větrem. Jde o přímý a dlouhodobý tělesný kontakt s krajinou, přírodou. Opět odpadávají masky, odpadává technika, odpadává vše, co má tendenci zakrývat a odvádět pozornost. Je to návrat. K přírodě, k přirozenosti. Klesají nároky. Člověk je vystaven živlům. Samozřejmě je to plné úsměvů, když si první den na kurzu účastníci zbudují záclonky kolem záchodů, ukazatele toho, kdo je právě v koupelně a dokážou se pohádat nad hygienickými standardy stolování: jako že nikdo nebude vlastní lžičkou makat do společné mísy se salátem. Člověk místy zírá. Jsme natolik partnerští, že jim neříkáme předem, co nastane sotva za pár dní.
2. Má to však i stinné stránky, vítr, déšť, prudké unavující střídání teplot, vysokohorské podnebí, hovada, močnický, chřástaly a klíšťata. V jednu chvíli už jsem na počasí nadával, proč děláme kurs v přírodě, když pořád jen sklízíme věci, zakrýváme plachtami a vlastního slova člověk neslyší?
3. Určitý čas kursu je věnován jen zabydlování, péči o estetiku a funkci tohoto bydlení. Pravidelným rituálům pokrývání a odkrývání plachty z jurty.
4. Chceme, aby to, co si účastník vyzkouší na kurzu, mohl přenést do své každodennosti, beze změn. Zkuste si jenom míchat lžičkou čaj, vychutnat si ten pohyb, sledovat, co se děje, ruce se dotýkají hrnku, proměňující se pára, vůně, cinkání... Je toho tolik, že má člověk chuť vypnout, v klidu si sednout a dát si čaj.
5. Jde nám také o skutečný kontakt s krajinou a s místními. Nechceme zůstat v uzavřené bublině. Vznikla silná vazba. Aniž bychom si řekli, zda kurs ještě někdy bude, je tu řada lidí, kteří se na nás těší, očekávají nás, nabízejí místa a materiál. Je tu jakýsi závazek.

F. Přesah

Co zůstane po kursu? O to nám jde především. Nechceme, aby kurs byl omezen jen na svůj čas, ale aby dále přetvářel čas a prostor našich životů.

1. Účastník si může z kursu odnést řadu technik, cvičení a přístupů, které může neproblematicky přenést do své každodennosti, opakovat je a dále rozvíjet.
2. Poslední den kursu je věnován přemýšlení nad tím, co bude po kursu a jak tím, co se dělo na kursu, přetavit každodennost. A je věnován také tomu, co bychom mohli po kursu uskutečnit společně: objevila se řada zajímavých projektů.
3. Pak je tu přesah v podobě děl, která zůstávají „trvalou“ památkou a která dál žijí svým životem, který my už nemůžeme odhadnout a naplánovat. Díla oslovují. K tomu je tu

přesah k lidem, kontakty a vztahy s nimi: podpora a vzájemná inspirace. Přesah v podobě sborníku textů, které vznikly na kursu a po kursu a který má potenciál oslovovat.

G. Proč to vůbec děláme

Proč děláme Tribu? Protože ho milujeme. Proč děláme kursy? To je otázka, která stojí ještě před cíli a tématy, to je pravděpodobně otázka, na kterou se neodpovídá ani při prvním setkání: jaké jsou vaše motivace a očekávání od kursu? No, minulý rok... teď chci zkusit... ble ble. Já to nevím:

1. Často se setkávám s odpovědí: Jako pro účastníky byl ten kurs ještě lepší než minulý rok, no a my jsme měli takový rozpačitý dojem, příští rok si dám pauzu. Takže my ty kursy děláme hlavně pro sebe, pro svoje uspokojení z tvorby, z ega, z Mega...
2. To nezní moc hezky, možná je kurs náš výrazový prostředek. Můj program, moje dramaturgie vyjadřuje, kým jsem. Je to cesta, jak se dostávám k sobě, právě od toho ega, pod něj, za něj... Někomu se to daří obrazem, někomu sochou, někomu dramaturgií. Kurs je jakési dílo, které dostává konečný tvar právě v komunikaci s účastníkem.
3. Pak je tu však to, jestli kurs má mít účastníky, jestli má mít cíle... A tak se často říká: uděláme si jednou kurs pro sebe. Přičemž všichni vědí, že to *jednou* nikdy nenastane.
4. Ale byla by to pecka, přihlásíme do konkursu PŠL kurs, který bude již od začátku vyprodán, který si sami pro sebe uděláme. Nikdo nám to nebude kazit, jen my sami. Kolik odpadne starostí, administrativy, hovadin všeho druhu... Projde to komisí? Kurs splňuje všechna kritéria kvality. Dokonce je dalece přesahuje. Nová dramaturgie, nová účastnická skupina, výzva jako prase: „Kurs vede účastníky k pozitivní změně v jejich životě.“ Nemyslíme často příliš na účastníky, zatímco z nás se stávají retardovaní ubožáci, co si řčí v tom, co je pro ně bezpečně známé, neumějí žít jinak než na kursu a pro všechny případy mají za zády několik dalších retardů v týmu, co jim hlídají zadek (díky Bohu za něj)? Pomalu se připravte na to, že takový kurs bude.
5. Nejsou konečně taková ta hesla: „náročnými výzvami motivovat“, „pozitivní změna“ jen povrch? Co třeba takové, „jestli chceš změnit svět, změň sám sebe“? Čekáme na toho jednoho nebo dva účastníky, kterým kurs změni život A co my? Jezdíme autem, rozbíjíme si auta, nespíme, dovážíme věci z Číny, kouříme jednu od druhý, kupujeme hromady pív, rumu, čokolády, zmrzliny, polských jogurtů, každý podle svého gusta. Devastujeme krajinu. A už jste změnili sebe? Já tedy ani náhodou. Nebyl by špičkový ten kurs, který změni šéfa?
6. Konečně, jestli děláme něco jako divadlo, jako moderní divadlo, tak i v rámci něho najdeme tendence dělat divadlo pro divadlo, směřovat k osobní proměně (zmínky například v knize Charlese Genouda, *Geste of Awareness*). Z divadla se pak stává jakési cvičiště, klášter bez výstupu. Takže kurs jako prostředek ne vzdělávání druhých, ale sebe sama. Že někdo říká, že to jde zároveň?
7. Tak proč? Stále nevím, proč vždycky, když se sejdeme, mluvíme o Tribu (o tom, jaké by mohlo být). Dělá nám to dobře, nějak nás to uklidňuje a zároveň probouzí jakousi vášeň. Je v tom srdce, které všichni hledáme. Jsou v tom vteřiny, které nějak proměňují život, nechávají do něho vstoupit něco živého, posvátného, archaického nebo dětského. Věčné okamžiky. Tribu je něco, co bytostně potřebujeme, abychom byli lidmi. Je to hledání a občas i nalezení určitého prostoru lidské duše, který se zdál ztracen a v který už nikdo nedoufal. A jeho chybění se ukazuje v jakémsi neklidu na pozadí každodennosti. Snažili jsme se vysvětlit, co je Tribu, jedné chytré a nepoznamenané, vyšlo jí z toho krásné heslo: „Duše na prázdninách“.
8. Co z toho?
 - Ať si každý dá ruku na srdce a domyslí sám.
 - Já za sebe mohu říct, že nejvíce mě baví o Tribu psát, mluvit a taky snít.

Články Vydání Autoři

- Za Tribo snad jen to, že kupodivu hlavním motivem týmu bylo být spolu v tom a tam, kde to milujeme. Kurs je pro nás prostorem a časem bytí spolu, tak proč si to pořád przníme úmornými diskusemi o tom, co který z nás myslí pod slovy „tvořivost v každodennosti“? Nervózními telefonáty, jestli nám třináct účastníků stojí za to a jestli to ekonomicky uneseme. Jedním z nezdarů kursu bylo, že se týmu být spolu úplně nezdařilo, příliš se „zahazoval“ s účastníky, trávil s nimi čas, ptal se, jak je dovést k větší hloubce...
- A to je právě to, chtějí účastníci nás? Chtějí někoho, kdo jim bude servírovat program? Do jisté míry ano, ale chtějí také odpočívat. Nechtějí právě především dovolenou, odpočinek? Permanentní masáž do bezvědomí? Opravdu se chtějí tak rozvíjet? Touží po výzvě, jít na hranu, za hranu, k čertu? Přeháním, ale mám vážné pochybnosti, že nám úplně nerozumí. A té noční melancholie nad rumem, že si účastníci moc užívají, moc polehávají, že se nechtějí posouvat... Nechtějí nám dělat radost a plnit naše očekávání. Možnou odpovědí je opět ona jednoduchost, možná je tu potřeba především klidu, ticha a ústraní (viz bod D)

Díky za pozornost

Tribo, tento text a já vděčí za svůj vznik Helce Macků, Jitce Brouzdové, Pětě Malé, Lence Kosohorské, Lucii Fryčové, Jurovi Glaserovi, Janovi Jersákovi, Ivovi Nečesánkovi a rovněž fandům, matkám idejí a duchům míst, Zbyňovi Riedlovi, Zdeňce Řezbové Morávkové, Michalovi Kristýnkovi a mnohým dalším.

Příloha

Přílohu k článku naleznete v samostatném souboru *Fragmenty 2012.pdf*

© Copyright 2010-2015 Gymnasion, o.p.s.

Vydavatel: Gymnasion, o.p.s., V Kukle 336/3, 779 00 Olomouc 9; IČ: 28585861

Šéfredaktor: Ivo Jirásek, kontakt: sefredaktor@gymnasion.info.

Grafický design: Vladimír Halada; Autorská práva vykonává vydavatel. Jakékoliv užití částí nebo celku díla, zejména rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem, mechanickým nebo elektronickým je možné jen se souhlasem vydavatele. Za obsah jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autoři.

Tištěný Gymnasion: Pro více informací nebo v případě problémů s objednávkou kontaktujte:

Malá připomenutí, velkých událostí zážitkové pedagogiky 01

in [Příklady táhnou](#)

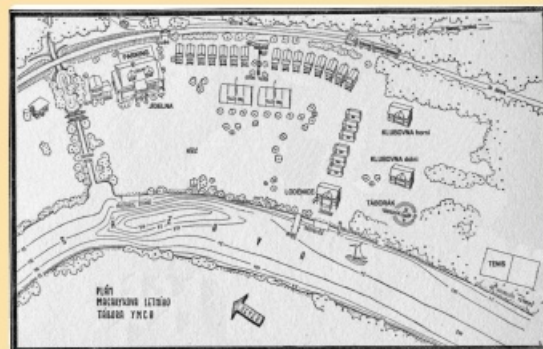
V kalendáři, na internetu, na mobilu denně můžeme sledovat konkrétní datum. U data najdeme jméno, případně svátek. Svátek státní, křesťanský, evropský a aktuálně i olympijský. Oblast zážitkové pedagogiky má také svá data, roky, dny, měsíce, jména, události. Bez nich by logicky neexistovala naše zážitkově pedagogická současnost. Jsme pokračovatelé našich předchůdců. I když je neznáme. Ani jménem, ani podobou. Svým společným usilováním jsme vzájemně propojeni. Řada z našich předchůdců už nežije. A přece jejich dílo, tvorba a nasazení je mezi námi. My si to sice neuvědomujeme, ale současnost je propojena s předchůdci a směřuje k následovníkům, kteří to podstatné, důležité, trvalé a inspirující po nás automaticky převzou, anebo pokolikáté už znovu a znovu budou objevovat, aby se setkali s úsilím těch před námi...

Minulý rok bylo hned několik zajímavých výročí, které kolem nás prošli jen tak, myslím, že bez povšimnutí. Rád bych na některé z nich upozornil a tím je vytáhl do světla současnosti.

90 let - 1921 rozjezd činnosti YMCA v Československu – není mnoho zemí, kde za rozvojem této organizace stál sám prezident. V tomto případě T.G. Masaryk. Ten poznal činnost YMCY za svého pobytu v USA a požádal americkou YMCU o pomoc při vzniku Československé republiky. Ta vyslala do nově vzniklého státního útvaru několik svých pracovníků, kteří působili v armádě a na univerzitách. Tady šířili americké reálie, jazyk, program YMCY. Pro nás je zajímavé a důležité, že především YMCA uvedla a zpropagovala nové sporty v přírodě. A tak se u nás objevuje volejbal, basketbal, kanoistika, lukostřelba, pálkovací hry (baseball a softball) a samozřejmě hry.

70 let - 1941 vznik Outward Bound, Lawrence Holt (velitel „modré flotily“) a Kurt Hahn hlavní představitel Gourdonstonské školy, otevírají po vynikajících výsledcích z experimentálních kurzů (1938-1940) v Aberdovey ve Walesu, první středisko Outward Bound. Pro tyto experimentální kurzy byla použita jedna část programového pilíře Gordonstonské (Sálemské) školy. STC- „short term course“, čtyřtýdenní výcvikový a rozvojový kurz. Vzniká, tak výcvikové středisko pro mladé námořníky. To dosáhlo značného věhlasu, díky výsledkům své práce. Právě koncept rozvojových kurzů, který Outward Bound v Aberdovey rozvinul, během druhé světové války, se stal základem pro program Outward Bound Schools, který se začal šířit do světa po roce 1945.

40 let - 1971 založení Projectu Adventure v USA, instruktoři Outward Bound a pedagogové na středních a vysokých školách v USA (Karl Rohnke, Jim Schoel, Robert Lentz, Mary Ladd Smith), podávají federální vládě opakovaně návrh projektu, který by do středních a vysokých škol v USA přinesl nové prvky osobnostně sociálního rozvoje. A to v podobě problémových úkolů a překážek, které by studenti v rámci tělesné výchovy řešili. V roce 1971 federální vláda podpoří tento projekt a vzniká, tak legendární „Project Adventure“. V celých spojených státech jsou na středních školách a univerzitách budována lanová centra a parky, tak jako parky na problémové aktivity.

O autorovi

Radek Hanuš

Zážitkovou pedagogikou se aktivně zabývá od podzimu 1991, jako instruktor a šéfinstruktor PŠL, iniciátor a spoluzakladatel Hnutí GO!, trenér a konzultant v zážitkovém vzdělávání až po odbornou a teoretickou práci v zážitkové pedagogice na FTK UP v Olomouci. Předseda Správní rady Gymnasion, o.p.s.

Autorovy nejpopulárnější příspěvky

Instruktorové nasazení

Komiks - 24. Srpen, 2010

Švéd II.

Komiks - 12. Duben, 2010

Zpráva z konference Pedagogika útisku

Článek - 22. Leden, 2014

Malá připomenutí, velkých událostí zážitkové pedagogiky 01

Článek - 14. Srpen, 2012

Mystérie

Komiks - 16. Květen, 2010

Rozvíjí se metodika her a programu v lanových centrech, rozvíjí se metodika pro budování a bezpečnost v outdoorových a lanových parcích. Vznikají nové problémové hry a metodika práce. Vzniká celá řada dnes již klasických publikací Cowstails and Cobras I. a II., QuickSilver, Islands Of Healing, Youth Leadership In Action, Project Adventure Safety Manual, Silver Bullets, Funn Stuff I., II., III.,... a hromadu dalších. Project Adventure má velký vliv i na hnutí „New Games“, které se v první polovině 70. let šíří po amerických školách. Kontakt s tímto děním u nás měla a aktivně se ho zúčastnila doc. Soňa Hermochová. Hnutí experimentálních projektů v naší české kotlině o tomto dění v zahraničí nemá ani ponětí a obráceně. Nicméně doba byla „prodchnuta“ potenciálem vedoucí k vzniku těchto aktivit.

40 let - 1971 realizace prvního autorského projektu Gymnasion, V tomto roce se po experimentech „Škola odvahy a dobrodružství“ (únor 1970), „Pokus pro dvacet“ (červenec 1970), uskutečňuje projekt, jenž měl největší a zásadní vliv na vznik jednorázových zážitkově pedagogických projektů v bývalém Československu. Duchovním vůdcem a hlavním hybatelem celého projektu byl Allan Gintel. Tento 24 letý mladý muž, přichází s konceptem dramaturgie, režie, režijními triky, dramaturgickými zásadami, pravidly a principy. Trojím uměním dramaturgickým. Poprvé se objevují cíle projektu, kombinace her sportovních, uměleckých, psychologických, velké zpětnovazební programy jako například Margareta, Koloseum, rozvíjí se Sociodrama. Tento projekt se stal před obrazem našich současných jednorázových projektů zážitkové pedagogiky.

20 let - 1991 realizace prvního kurzu GO! Kurzu, který zahájil éru tzv. úvodních, startovacích, adaptačních či seznamovacích kurzů na středních školách v ČR. Stalo se tak symbolicky na Orlovně, hájovně nedaleko Kežlic u Humpolce, kde A. B. Svojsík v roce 1912 realizoval svůj první junácký tábor. V čele tohoto prvního projektu stál nositel tohoto nápadu Vladimír Halada a tým dnes již legendárních instruktorů Jana Matějková, Jitka Gabašová, Milan Hanuš, Ivo Jirásek, Bob Stránský jr. a další. Po tomto prvním úspěšném experimentu pro jednu třídu za účasti ředitele školy Gymnázia Jana Keplera (GJK) v Praze Jiřího Růžičky a budoucí třídní učitelky Marcely, se realizoval projekt kurzů GO! pro celé GJK 1991-1995. Tento projekt a celé toto období kurzů GO! bylo důležité pro získání důležitých poznatků. Ty pak vedli k vzniku programů, metodiky a důležitých pedagogických zkušeností, které byly šířeny v rámci Hnutí GO! od roku 1995 do co největšího počtu středních, později vysokých a základních škol v ČR a SR.

20 let - 1991 PŠL se stala členem mezinárodního hnutí Outward Bound. Prázdninová škola Lipnice (PŠL) se k první informaci o Outward Bound dostala díky doc. Neumanovi z pražské FTVS UK v polovině 80. let. První přímé kontakty se odehráli až ke konci 80. let. Zlomové události roku 1989 vedli tehdejší vedení PŠL k rozhodnutí vstoupit do této mezinárodní organizace. Stalo se tak na čtvrté výroční konferenci Outward Bound International v roce 1991. Českou delegaci tehdy tvořili předseda PŠL Ota Holec a doc. Jan Neuman. Podrobnosti viz Gymnasion č. 7 (str.45-48). PŠL se díky kontaktu s O.B. dostala v první polovině 90. let k metodice iniciativních, kooperativních a problémových her, k metodice lanových překážek, k metodice zpětné vazby, k aktivnímu provozování bezpečnostních standardů, k metodikám o týmové práci a skupinové dynamice. V posledních letech se jako inspirace z O.B. vrací expedice v přírodě. Členství PŠL ovlivnilo nejen samotnou „prázdninovku“, ale celé zážitkově pedagogické hnutí v bývalém Československu.

Tak tolik k výročním končícím na konci symbolicky jedničkou.

Projekt E-DUR a Zelený ostrov

in [Metodika](#)

Projekt E – DUR (Environmentální vzdělávání - dovednosti pro udržitelný rozvoj), probíhá v letech 2010 – 2013 a nabízí komplexní přístup ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Je určen školákům ZŠ a SŠ z celé České republiky. Spolu se svými učiteli jsou po dobu tří let postupně zapojováni do realizace tří typů celoročních projektů (Zelený ostrov, Zlatá nit a Udržitelný rozvoj).

Každé projektové téma je nabízeno jako soubor praktických aktivit pro rozvoj klíčových kompetencí v oblasti udržitelného rozvoje. Pro učitele postupně vznikají metodické sety včetně elektronických pomůcek a možnosti dalšího vzdělávání.

Do projektu E-DUR je zatím zapojeno asi 300 ZŠ a SŠ z České republiky. Na projektu se spolupodílí Pavučina - celostátní síť organizací specializovaných na environmentální výchovu a Univerzita Palackého v Olomouci jako garant kvality a odbornosti připravovaných materiálů.

Během roku 2010 a 2011 se začaly školy postupně zapojovat do projektu E-DUR prostřednictvím prvního metodického setu nazvaného Zelený ostrov. Tento metodický materiál, který je určen pro práci s dětmi na prvním stupni ZŠ byl přijat s velkým nadšením. Pedagogové si především chválili kvalitu připravených materiálů, vysokou grafickou úroveň a především pak bezproblémové využívání všech připravených pomůcek a pracovních listů v praxi.

Motivací celého projektu je skutečná událost, příběh ostrova Krakatau. Ostrov byl po sopečné erupci zcela zničen, ale život se na něho znovu navrátil. Stal se opět zeleným ostrovem plným života. Příběh sleduje pomocí černobílých grafických listů, které žáci postupně zpracovávají a doplňují, významné události ostrova od sopečného výbuchu až do dnešní doby.

Projekt je rozdělen do osmi částí, které symbolizují fáze postupného návratu života na ostrov:

1. Sopečný ostrov - motivace dětí skutečnou událostí výbuchu sopky, ale také rozvíjení vědomostí o této problematice pomocí praktických činností a experimentů.

2. Kameny a půda – tematika neživé přírody, kamenů, nerostů a hornin, vznik půdy, zvětrávání hornin a rozklad zbytků rostlin a živočichů. Děti jsou vedeny k samostatnosti, tvořivosti a chápání souvislostí mezi přírodními jevy.

3. Pavouček – odvážlivec, který byl na ostrově spatřen jako první. Zajímavosti z pavoučího světa. Podpora dobrých vztahů ve třídě, vedení ke vzájemné spolupráci. Rozvíjení koordinace pohybů a jemné motoriky.

4. Semínka - přilétla a připlavala na ostrov. V této části děti poznají rozmanitost semen a plodů v přírodě, společně odhalí taktiku a způsoby jejich šíření a objeví zázrak života skrytý v obyčejném semínku. Návrat života na ostrov Krakatau je velmi názornou ukázkou úžasné schopnosti rostlin v krátkém čase obýdlet i nehostinná místa.

The Indonesian island of Sumatra rose from the depths of the sea between Sumatra and Java over 10 000 years ago. The island was the result of volcanic activity. The slopes of the island were covered with a tropical jungle and populated by a wide variety of animals right up to the very mouth of the volcano.

O autorovi

Zdenka Štefanidesová

Působí v současné době jako metodička a výtvarnice v Centru ekologických aktivit Sluňákov v Horce nad Moravou.

Vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci a po patnácti letech praxe v

základním školství se věnuje tvorbě metodik, výukových materiálů a pomůcek v oblasti environmentální výchovy. Především ve výtvarné oblasti se spolupodílela na vzniku nejnovějších sluňákovských metodik Sedm barev duhy (2008), Zelený ostrov (2011) a Poklad z hlubin (2011). V současné době připravuje se svými kolegy do tisku nové metodiky Zlatá nit a Udržitelný rozvoj.

Autorovy nejpůvodnější příspěvky

Projekt E-DUR a Zelený ostrov
Článek - 7. Srpen, 2012

5. Zvířata – na ostrov se vrátili i někteří živočichové. Děti objevují tajemný svět hmyzu a zvířat vůbec, je rozvíjena schopnost pozorovat, ztišit se a žasnout.

6. Rostliny - rozmanitý svět rostlin, zákonitosti jejich existence pochopení závislosti veškerého života na Zemi na zelených rostlinách.

7. Lidé - na ostrově stanula lidská noha. Společně přemýšlíme o tom, jak člověk **zasahuje** do přírodních dějů. Na příkladu papriky, která se dostala na ostrov s výzkumníky, si uvědomíme souvislosti našeho konání a dějů v přírodě. Děti se také seznámí s významem vitamínů v naší výživě.

8. Budoucnost ostrova – hledáme odpověď na otázku, jaká bude budoucnost ostrova. Cílem závěrečné části projektu je uvědomit si, jak člověk mění planetu Zemi a jaké to pro život může mít následky. Chceme přivést děti k uvědomění si propojenosti jevů a ke globálnímu pohledu na problémy světa. Ostrov je současně také symbolem naší planety Země, která je jediným známým „ostrovem života“ ve vesmíru.

Autory projektu se snažily při tvorbě materiálů myslet na to, aby se prostřednictvím nabízených aktivit rozvíjel vztah dětí nejen ke „svému“ ostrovu, ale především k naší planetě Zemi, protože jedině skrze vztah jsme schopni změnit své chování a jednání. Kniha není předkládána jako nezáživný teoretický materiál, ale je obohacena o zajímavé grafické prvky a fotografie z již realizovaných školních projektů. Svým celkovým pojetím spolu s ostatními pomůckami se stává inspirujícím materiálem a povzbuzením pro ty, kteří se snaží svým žákům nabízet zajímavé cesty učení.

© Copyright 2010-2015 Gymnasion, o.p.s.

Vydavatel: Gymnasion, o.p.s., V Kukle 336/3, 779 00 Olomouc 9; IČ: 28585861

Šéfredaktor: Ivo Jirásek, kontakt: sefredaktor@gymnasion.info.

Grafický design: Vladimír Halada; Autorská práva vykonává vydavatel. Jakékoliv užití částí nebo celku díla, zejména rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem, mechanickým nebo elektronickým je možné jen se souhlasem vydavatele. Za obsah jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autoři.

Tištěný Gymnasion: Pro více informací nebo v případě problémů s objednávkou kontaktujte:

Medzi veľkými a malými

in [Můj pohled](#)

Veľa sa hovorí o tom, že rodičia nemajú čas na svoje deti, že musia zarábať peniaze a sú unavení, strácajú trpezlivosť a volia jednoduchšiu voľbu – posadia dieťa za počítač alebo televízor, nech sa zabáva samé. Poznám veľa rodičov, ktorí to tak robia, Ale poznám aj veľa takých, ktorí to robia inak.

Pred niekoľkými rokmi si pár mojich priateľov povedalo, že chcú stále robiť kurzy – ale už majú deti. No, tak budú robiť kurzy s nimi! Ich deti boli najprv účastníkmi, ako rástli, postupne sa zapájali do programu, neskôr ho už robili skoro samé. Dnes sú ich týždenné pobytové kurzy – tábory pre rodičov s deťmi – také, že tím tvorí šesť tínedžerov a dvaja dospelí. A šlapú úžasne. Spofahlivo, tvorivo, s množstvom energie a dobrej nálady. Od momentu, keď vyhlásia ďalší ročník trvá maximálne dva dni a majú akciu naplnenú. Vráťane náhradníkov. Lenže – aj tieto decká sa posúvajú. Život ich privádza zo škôl do života, chcú cestovať. A tak ich akcia Odysea bude toto leto posledná.

To som netušila, keď som v Štúdiu zážitku prihlasovala tohtoletný kurz Indiánske leto. Podobnú akciu pre deti a dospelých, ale podobnú len zameraním.

Na raňajky silné preso, kým sa robí rýchlo ešte do príjemnej masážnej sprchy. Vyvoňaný sedíš pri opečenom touste, rýchlo pri jeden prebehneš najnovšie správy na svojom i-pade, skontroluješ na mobile esemesky a v maili pohyby na účte. Svoj klimatizovaný byt opúšťaš dohľadka oholený a sadajúci do svojho bezchybne vyčisteného auta telefonuješ s kolegyňou a dohaduješ prvé ranné stretnutie, lebo celý zvyšok dňa bude na hodiny rozrátaný.... Tak na to všetko v lete celkom zabudneš!

Takto sme na Indiánske leto pozývali ľudí. Na mieste, kde sme na konci júna postavili päť indiánskych týpí nie je žiadna tečúca voda – iba tá v studničke, žiaden vyvoňaný záchod, iba les a latrina, namiesto budíka zvonce na krkoch oviec a baránkov. Tak presne to „Na Hájí“ kúsok nad dedinkou Chocholná blízko Trenčína vyzerá. Rozľahlé lúky na príjemne zaoblených kopcoch, uprostred drevených ohrád, ktoré by už potrebovali opraviť sa prehŕňajú kone. Niektoré ešte nepoznali jazdcov. Domáci Paľo tu v drevených maštaliach chová ovce, napája ich zo studničky a z vedľajšej berie vodu pre seba. Vedľa maštali dva drevené zrubu (tam sa dá schovať a byť tam keď prší), ohnisko, poľná kuchynka, varí sa na ohni. Keď to našho príde, ide na latrítku. Keď sa veľmi potrebuje osprchovať, poteší ho sprchy – voda z barelu nad ňou býva prehriata od letného slnka. Toho je v lete dosť a niekedy sa urobí aj kliešťov. Ale to mu nevadí, nemá veľa času sa pozorovať. Obriať kone a ovce, posekať trávu z lúk, vyklčovať nepotrebné kríky, obstarat' oheň na varenie aj na zohriatie – celý deň má čo robiť. Vstáva sa so svetlom a po zotmení je dokonalá tma. Žiadna elektrina nablízku, ale nechýba.

Toto sme v lete zažili aj my. Dvadsať ľudí – jedenásť dospelých a deväť detí. Tím pripravil program, ale v horúčavách a podľa miery únavy sme ho menili tak, aby stále všetkým bolo príjemne. Hrali sme sa, hýbali, pracovali aj varili spolu. Spolu dospelí s

O autorovi

Marie Stracenská

Absolventka žurnalistiky a dejin umenia pracujúca v televízii Markíza, od roku 1994 spolupracovníčka Štúdia zážitku – Outward bound Slovensko.

Autorovy najpopulárnejší príspevky

Pre iných...

Članek - 26. Březen, 2012

Chata Zuzana

Članek - 27. Květen, 2010

Vršatec

Članek - 27. Květen, 2010

Medzi veľkými a malými

Članek - 6. Srpen, 2012

Akcia Mlyny

Članek - 22. Listopad, 2010

deťmi, dospelí s dospelými, deti s deťmi. Stretli sa celkom cudzí ľudia, na piaty deň rozchádzali priatelia.

Neviem si pre svoje deti predstaviť lepší začiatok leta. Nie som outdoorový blázon a stálo ma dosť síl spať na slame v típi, piť vodu zo studne a nemôcť sa poriadne umyť. Kydať hnoj v maštali a odháňať ovady, tam, kde sú ovce a kone bývajú. Ale pre tie krásne zaľúbené deti, stále vysmiate, parťácke a spokojné, to rozhodne stálo za to. Nebudú si pamätať rozprávky, ktoré im čítam, asi ani kurzy plávania, na ktoré spolu chodíme alebo spoločné pexeso. Verím, že na Indiánske leto nezabudnú.

Indiánske leto bude aj o rok. Ale toto nie je pozvánka. To je len malá úvaha na tému vzťahy – medzi malými a veľkými. Nič nie je zadarmo. Ale na to, aby boli silnejšie a krajšie niekedy stačí miesto, kde sa nikomu nedovoláte a pred varením polievky treba najprv narúbať triesky a priniesť vodu zo studničky.

Kto chcete vedieť viac –

<http://stracenska.blog.sme.sk/c/302627/Indiani.html>

<http://stracenska.blog.sme.sk/c/302699/Kon-a-horseman.html>

<http://studiozazitku.blog.sme.sk/c/302758/Indiansky-dennik.html>

<http://studiozazitku.blog.sme.sk/c/302631/Ako-sa-stavia-typi.html>

© Copyright 2010-2015 Gymnasion, o.p.s.

Vydavateľ: Gymnasion, o.p.s., V Kukle 336/3, 779 00 Olomouc 9; IČ: 28585861

Šéfredaktor: Ivo Jirásek, kontakt: sefredaktor@gymnasion.info.

Grafický design: Vladimír Halada; Autorská práva vykonáva vydavateľ. Jakékoliv užití částí nebo celku díla, zejména rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem, mechanickým nebo elektronickým je možné jen se souhlasem vydavatele. Za obsah jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autoři.

Tištěný Gymnasion: Pro více informací nebo v případě problémů s objednávkou kontaktujte: